

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктор економічних наук, професора кафедри соціальної філософії та управління Державного податкового університету (м. Ірпінь)

ХОВРАК ІННИ ВІКТОРІВНИ

на дисертаційну роботу аспіранта кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету **ЧЕНЬ ФУЛІ (CHEN FULI)** на тему **«Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї»** (англ. «The Impact of Corporate Governance Mechanisms on Firms' Financial Performance and Corporate Social Responsibility Conduct in China»), поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 – «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 – «Менеджмент»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Розуміння взаємозв'язку корпоративного управління, фінансових результатів діяльності компаній та корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) сприяє забезпеченню прозорості, довіри інвесторів, вдосконаленню управлінських процесів. Початок нового тисячоліття став моментом активної розробки міжнародних стандартів та норм корпоративного управління з акцентом на корпоративну соціальну відповідальність та сталий розвиток. Зокрема, норми та положення Європейського зеленого курсу, Таксономії ЄС, Директиви 2014/95/ЄС щодо розкриття нефінансової інформації, Директиви ЄС про корпоративну звітність (CSRD), а також правила ЄС для учасників фінансового ринку, що містяться в Директиві щодо розкриття інформації про сталі фінанси (SFDR), активізують інтерес вчених, практиків і законодавців у дослідженні сутності взаємозв'язків та взаємозалежності корпоративного управління та КСВ. Незважаючи на численні дослідження у цій царині, на сьогодні немає консенсусу щодо характеру взаємозв'язку між цими двома поняттями та того, як цей зв'язок проявляється в інституційному контексті, а також як він впливає на фінансову ефективність компаній.

За таких обставин тема дисертаційної роботи здобувача наукового ступеня Чень Фулі на тему «Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу

корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї» є своєчасною, актуальною, теоретично та практично значимою.

Актуальність теми підтверджується зв'язком дослідження планом науково-дослідних робіт кафедри обліку та оподаткування Сумського національного аграрного університету за темою «Розвиток корпоративної звітності зі сталого розвитку / ESG звітності та інфраструктури її обслуговування (0121U100104) та «Розвиток корпоративного управління та корпоративних відносин на засадах сталого розвитку» (0121U100113), а також частково дослідження, виконане в рамках цієї роботи, проводилося в рамках проектів Проект планування соціальних наук провінції Хенань № 2021BZZ004; Дослідницький проект гуманітарних і соціальних наук Університету провінції Хенань № 2022-ZDJH-0099; Дослідницький проект гуманітарних і соціальних наук Університету провінції Хенань № 2022-ZZJH-158; Дослідницький проект федерації соціальних наук Сінсян № 2 021-167.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Викладені в дисертації положення характеризуються всебічною науковою обґрунтованістю і достовірністю. Достовірність отриманих та викладених у дисертаційній роботі наукових результатів ґрунтується на використанні сучасних загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, насамперед, системно-структурного аналізу та синтезу. Також вона підтверджується залученням та аналітичним опрацюванням чинної нормативно-правової бази Китайської Народної Республіки, а також світового досвіду щодо використання атрибутів корпоративного управління та посилення КСВ, кращої взаємодії між атрибутами корпоративного управління, КСВ та фінансової результативності компаній. В процесі аналізу дисертантом залучено програмні документи, матеріали державних статистичних органів, дані компаній, що формують рейтинги компаній Китаю у царині КСВ, річних обліково-фінансових звітів компаній, даних іншої публічної звітності, власних спостережень, опитування різних груп стейкхолдерів, зокрема споживачів.

Об'єктом дослідження є процес управління системою врядування публічних компаній. Предметом дослідження є науково-теоретичні, методичні та практичні основи управління системою врядування публічних компаній Китайської Народної Республіки.

Не викликає сумніву наукова новизна одержаних результатів та їх прикладне значення. Вдало підібране автором методичне підґрунтя, в основі якого лежить системний міждисциплінарний підхід, дозволило здійснити ґрунтовне вивчення фундаментальних явищ та встановити національні та галузеві особливості управління взаємодією між корпоративним управлінням, КСВ та фінансовою результативністю досліджуваних соціально-економічних структур – публічних компаній Китайської народної республіки.

Дисертантом сформульована мета дослідження, суть якої полягає у розробці теоретичних, методичних і прикладних принципів взаємозв'язку між атрибутами корпоративного управління і КСВ, корпоративного управління і фінансовою результативністю компаній за допомогою емпіричних методів в інституційних умовах Китаю, перегляд взаємозв'язків між цими елементами через посилення корпоративного управління стейкхолдерів в умовах економіки зацікавлених сторін, а також включення їх в операційне функціонування публічних компаній у Китайській Народній Республіці. Висновки і пропозиції, зроблені автором, є логічними та аргументованими, впливають із змісту та результатів дослідження, розкривають мету дисертації, містять елементи новизни, мають теоретичну і практичну цінність.

Структура та основні наукові результати дисертації.

Дисертаційна робота здобувача наукового ступеня Чень Фулі складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних літературних джерел. Основний текст роботи викладено на 174 сторінках. Робота містить 36 таблиць та 12 рисунків. Список використаної літератури налічує 250 джерел. За змістом, структурою та оформлення дисертація повністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Мовою написання дисертації є англійська мова, відповідно до ст. 22 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

У першому розділі «Теоретичні основи корпоративного управління» досліджено сутність системи корпоративного управління як об'єкту управління в економіці, визначено сучасні тенденції розвитку корпоративного управління в публічних компаній у взаємозв'язку із основними теоріями, що пояснюють існування агентської проблеми, а також узагальнено методичні основи оцінки ефективності корпоративного управління та його взаємозв'язок із фінансовою ефективністю та поведінкою компаній у сфері КСВ.

У другому розділі «Вплив атрибутів корпоративного управління та фінансову результативність компаній та поведінку в сфері КСВ» проаналізовано стан і тенденції розвитку корпоративного управління, його взаємозв'язку із фінансовою ефективністю та поведінкою у сфері КСВ публічних компаній Китаю. На основі отриманих даних проведено емпіричне дослідження взаємозв'язку між атрибутами корпоративного управління та фінансовою ефективністю діяльності публічних компаній Китайської Народної Республіки, а також їх поведінкою у сфері КСВ.

У третьому розділі «Стале корпоративне управління в Китаї» обґрунтовано алгоритм та механізм розвитку сталого корпоративного управління в публічних компаніях Китаю, визначено основні тренди у сталому корпоративному управлінні публічних компаній Китаю, визначено та економічно обґрунтовано впровадження змін до кодексу корпоративного управління у частині посилення сталого корпоративного управління.

В межах усіх розділів і параграфів логічно, послідовно та комплексно простежується виконання поставленого теоретико-методичного та прикладного завдання. Можемо зробити висновок, що дисертація є завершеною науковою працею з логічно зв'язаною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторським баченням вирішення поставленого наукового завдання.

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження здобувача Чень Фулі полягає в тому, що вперше розроблено методичний підхід та структуру взаємозв'язку між корпоративним управлінням, фінансовими

показниками та поведінкою компаній у сфері КСВ, яка, на відміну від існуючих досліджень, що аналізують взаємозв'язок між щонайбільше двох цих концепцій, вивчає зв'язки між трьома явищами та дозволяє ширше розглядати місію та середовище компаній в умовах економіки стейкхолдерів.

Важливою результативною ознакою поданої на опонування дисертації є удосконалення понятійно-категоріального апарату через уточнення визначення корпоративного управління, що включає наслідки прийняття корпоративних рішень для нефінансових зацікавлених сторін і визначає їх як пов'язані з усіма процесами, які впливають як на фінансові, так і на нефінансові результати компаній.

Крім того, автором для покращення розуміння того, як дослідження взаємозв'язку у трикутнику корпоративне управління – КСВ – фінансова результативність компаній проявляються в різних інституційних аспектах, запропоновано систематизацію існуючих досліджень відповідно до різних інституційних підходів.

Заслуговує на увагу алгоритм і методичні підходи до тісної взаємодії між корпоративним управлінням та КСВ, а також тенденції їх наближення, в якому поведінка КСВ поділена на два рівні, а саме поведінка у КСВ та розкриття інформації щодо КСВ, які використовуються для вимірювання ступеня, в якому компанії захищатимуть права та інтереси зацікавлених сторін, та інтенсивність розкриття інформації про КСВ, відповідно, і ця взаємодія може призвести до внутрішньої або зовнішньої орієнтації, два типи поведінки КСВ, які визначаються в роботі.

Також автором удосконалено також теоретичні та методологічні підходи до розуміння факторів впливу на розкриття інформації щодо КСВ китайських компаній, акції яких котуються на біржі, що визначають фінансові умови, поведінку у КСВ та поведінку учасників ринку як сили, що спільно впливають на розкриття інформації щодо КСВ.

В роботі набули подальшого розвитку та було уточнено модель поділу на стадії розвитку корпоративного управління в Китаї на п'ять етапів розвитку на основі розвитку ринку цінних паперів і норм корпоративного управління;

методичний підхід до критеріїв групування цього типу дослідження, який, на відміну від попередніх досліджень, що проводять груповий аналіз на основі таких умов, як частка державних акцій та характер контрольних акціонерів, використовує критерій державної частки у власності як стандар і досліджує відмінності між двома типами підприємств в емпіричному дослідженні та дозволяє зробити нові висновки дослідження; механізм, за допомогою якого інституційні інвестори покращують фінансові результати діяльності та покращують поведінку компаній у КСВ, демонструючи, що лише зареєстровані на біржі компанії з великим потенціалом зростання можуть залучити інвестиції від інституційних інвесторів, а інституційні інвестори, у свою чергу, сприятимуть сталому розвитку зареєстрованих на біржі компаній через довгострокове утримання та участь у прийнятті рішень; механізм визначення особливостей розподілу агентської проблеми у китайських публічних компаніях шляхом демонстрації поширеності агентських проблем типу I у державних інвестиційних підприємствах, водночас доводячи, що агентські проблеми типу II переважають у компаніях, які не є державними інвестиційними підприємствами.

Практична цінність результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в їх подальшому використанні як публічними компаніями КНР, так і органами регулювання різних рівнів, оскільки більшість з них доведені до рівня конкретних пропозицій та методичних рекомендацій щодо взаємодії корпоративного управління та його впливу на фінансову результативність компаній і їх поведінку у сфері КСВ.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації.

Повнота викладу наукових положень та висновків, сформульованих у дисертаційному дослідженні, підтверджується апробацією шляхом публікації в українських та міжнародних виданнях, а також їх оприлюдненням на міжнародних та всеукраїнських конференціях. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 23 наукових працях, зокрема 4 у фахових виданнях України, 6 статей у виданнях, включених до наукометричних

баз даних Scopus та Web of Science, решта публікацій – міжнародні видання (2) та матеріали наукових конференцій (11).

Дискусійні положення та зауваження до роботи.

Позитивно оцінюючи роботу в цілому, слід відмітити, що вона має окремі недоліки та дискусійні положення.

1) Перший розділ дисертації (с. 33) містить інформацію щодо розкриття компаніями інформації про КСВ у річних звітах або окремих звітах про КСВ (звіт про сталий розвиток, звіт про навколишнє середовище, звіт ESG, нефінансовий звіт). З огляду на обґрунтовані автором різні типи компаній (с. 33), внутрішньо орієнтовану та зовнішньо орієнтовану поведінку компаній щодо КСВ (с. 34), а також потреби та інтереси різних стейкхолдерів (с. 45), варто було би розкрити переваги та недоліки застосування різних видів розкриття інформації про КСВ.

2) Цікавими є авторські здобутки щодо деталізації дев'яти видів взаємозв'язку між корпоративним управлінням та фінансовими результатами діяльності компаній (с. 50-61). Проте, бажано було б чітко визначити та систематизувати особливості виділених дев'яти видів взаємозв'язку, зокрема, у вигляді рисунку чи таблиці. Це дозволило би наочно продемонструвати специфіку взаємозв'язків, а також забезпечити можливість практичного використання компаніями при прийнятті управлінських рішень. Доцільно було би також посилити наочність отриманих результатів автора щодо взаємозв'язку між корпоративним управлінням та КСВ (с. 61-64).

3) Автор провів бібліометричний аналіз досліджень корпоративного управління та звітності про сталий розвиток за період із 2009 до 2021 року, зазначивши, що 2013 та 2017 роки були точками біфуркації в дослідницькій галузі, що ознаменувало зрілість дослідницької галузі (с. 75). Однак, варто було би доповнити та поглибити бібліометричний аналіз дослідженням причин зміни ситуації у 2013 та 2017 роки. На наш погляд, це додало би роботі наукової ваги.

4) Другий розділ дисертації варто було би розпочати із передумов формування поточної стану корпоративного управління у Китаї, а також із обґрунтування періоду проведеного статистичного дослідження. Автор проаналізував статистичну інформацію з 1992 до 2021 року для ілюстрації

динаміки показників компаній Китаю, зареєстрованих на біржі (с. 77-81), проте для подальшого аналізу характеристик корпоративного управління було надано інформацію за період з 2003 до 2020 року (с. 81-83), а для аналізу звітності про КСВ було надано інформацію за період з 2006 до 2020 року (с. 84). Автору варто було би описати причини обрання саме таких періодів для аналізу, що би поглибило проведенне дослідження.

5) Науковий інтерес мають результати проведеного емпіричного аналізу (с. 145), запропоновані результати порівняння моделі корпоративного управління для компаній Китаю, зареєстрованих на біржі, та інших компаній (с.148), а також наведені десять характеристик корпоративного управління компаній Китаю, зареєстрованих на біржі (с. 149-151). Однак було би доцільно також надати механізм прийняття управлінських рішень щодо ініціатив у сфері КСВ в різних типах компаній із урахуванням отриманих результатів.

б) Робота також має незначні зауваження щодо оформлення, зокрема, для рис. 2.1, рис. 2.2 та табл. 2.2 відсутні посилання на джерело статистичної інформації (с. 77-81).

Водночас, наведені дискусійні положення і зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Чень Фулі на тему «Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї» написана у відповідності до чинних вимог, містить теоретичні, методичні та практичні розробки, які свідчать про те, що отримані автором нові науково обґрунтовані результати вирішують актуальну наукову проблему. Дисертація написана англійською мовою та оформлена відповідно до діючих положень, норм і правил встановлених Міністерством освіти і науки України.

Аналіз дисертаційної роботи свідчить, що поставлена у дослідженні мета досягнута, а основні завдання успішно вирішені. Отримані автором результати

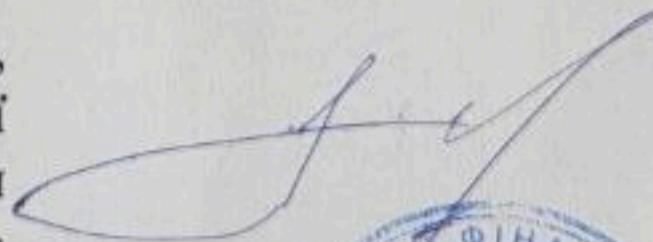
мають теоретичне, методичне та прикладне значення, а також можуть бути використані в освітній та науковій діяльності.

Зміст дисертаційної роботи відповідає темі дослідження та спеціальності 073 – «Менеджмент» (галузь знань 07 – «Управління та адміністрування»).

Таким чином дисертаційна робота «Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Чень Фулі (Chen Fuli) заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – «Менеджмент» (галузь знань 07 – «Управління та адміністрування»).

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук,
професор кафедри соціальної
філософії та управління
Державного податкового
університету (м. Ірпінь)

Інна ХОВРАК

